

ŞEHİRCİLİK ŞURASI SONUÇ BİLDİRGESİ

(9 Kasım 2017, ANKARA)

Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren devam eden hızlı şehirleşme sonucunda şehirlerde yaşayan nüfusun kırsal nüfusa oranı gün geçtikçe artmaktadır. Bu artış oranı, 1950 yılında %25 iken, 2017 itibarı ile %90’lara ulaşmıştır. Ülkemizde, 1950 yılında nüfusu 500 binden fazla olan şehir sayısı 2 iken, günümüzde bu sayı 40’ı aşmış durumdadır.

Şehirlerde yaşayan nüfusun kırsal nüfusa oranındaki durdurulamaz artış, Dünya genelinde de kendisini göstermektedir. Hâlihazırda, Dünya nüfusunun %54’ü şehirlerde yaşamaktadır. Birçok bilimsel çalışmanın da ortak olarak vardığı sonuca göre, 2050 yılında Dünya nüfusunun üçte ikisinin şehirlerde yaşayacağı tahmin edilmektedir.

Şehirlerimiz geçtiğimiz asırda; büyümenin, sanayileşmenin ve iktisadi gelişmenin lokomotifi olmuş ve bu gücünü halen muhafaza etmektedir. Bu durumun en büyük itici gücü, imar ve yapı mevzuatının modern aygıtlarla geliştirilmesi, mekânsal planlama pratiğinin etkinleştirilmesi, çevresel kirliliğin önlenmesi için kentsel altyapı yatırımlarının desteklenmesi, farklı gelir grupları için toplu konut üretimi yapılması, organize sanayi bölgelerinin kurulması gibi şehir ve mekâna yönelik pek çok tedbir olmuştur.

Şehirlerdeki bu devasa hareketliliği anlamlandırmak ve bir gelecek tasavvuru üzerinde çalışmak gayesiyle, 2009 yılında Kentleşme Şûrası yapılmış, şehirleşmemizin geldiği aşama mercek altına alınmıştır. Yaşam kalitesi, afetlere duyarlı yerleşme, doğal ve kültürel varlıkların korunması, kentsel dönüşüm, teknik ve sosyal altyapı, yerel kalkınma, şehirlilik bilinci, katılım ve yerel yönetimler konularında çok kapsamlı çalışmalar yapılmıştır.

2009 yılında yapılan Kentleşme Şûrası’nın sonuçları esas alınarak “KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010–2023)” hazırlanmış ve Yüksek Planlama Kurulu tarafından 2010 yılında kabul edilmiştir. Şura’nın sonuçlarından hareketle, geçtiğimiz 7 yıl boyunca pek çok eylem hayata geçirilmiştir.

2011 yılında kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na; yerleşme, yapılaşma ve arazi kullanımına yön veren temel ilke, strateji ve standartları belirleme, uygulanmasını sağlama ve denetleme görevleri verilmiştir.

Ülkemizde yaşanması muhtemel afet riskleri göz önüne alındığında sağlıklı ve dayanıksız yapı stokunun dönüşümü konusu değerlendirilerek yenilenmesi ve şehirlerimizin daha yaşanabilir hale getirilebilmesi için 2012 yılında yürürlüğe giren 6306 sayılı kanunla birlikte kentsel dönüşüm uygulamalarına Çevre ve Şehircilik Bakanlığı müdahil olmuştur.

Bu sayede, 2012 yılından bugüne, insanımızın şehirlerde ve kırsal alanlarda yaşam kalitesinin yükseltilmesi noktasında büyük mesafe kat edilmiştir. Ayrıca şehirleşme ile ilgili konulara, yayımlanan başta Kalkınma Planı, Hükümet Programı ve Orta Vadeli Programlar olmak üzere üst düzey politika belgelerinde insanımızın şehirlerde ve kırsal alanlarda yaşam kalitesinin yükseltilmesi noktasında somut hedef ve politikalara da yer verilmiştir.

Devletimizin konuya dair gösterdiği irade ve ihtimamın bir benzeri de, Uluslararası belgeler boyutunda karşılık bulmuştur. Uluslararası çerçeveden bakıldığında, HABITAT III Konferansı ile belirlenen yeni şehirleşme gündeminin, ülkemizin şehircilik stratejilerine aktarılması noktasındaki çalışmalar en verimli şekilde yürütülmektedir.

Şehirciliğimizin gerek tarihi süreci gerekse devletimizin gösterdiği irade çok mühim bir sonucu tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır. **Türkiye'nin bugününün ve geleceğinin şekillenmesinde, en önemli aktör şehircilik ve şehirlerimiz olmuştur, bu özelliğini en kuvvetli şekilde sürdürmeye de devam etmektedir.**

Geçmişten bugüne şehircilik mevzuunda yaşanan tüm gelişmelere bakıldığında yeni bir anlayış değişikliğine geçilmesi zorunluluğu aşikârdır. Zira şehre dair vazife ifa eden tüm kurumların kurumsal örgütlenme ve yapılanmasına, şehirciliğin temel taşı olan mevzuatlarımızda yapılan yeni düzenlemelere, ulusal ve uluslararası gelişmeler ile belediyelerimizin hizmet kapasitelerinin geliştirilmesine dair tüm konularda çalışma yapılması elzem bir durum olarak karşımıza çıkmış, bu nedenle Şehircilik Şûrası'nın acilen düzenlenmesi kararına varılmıştır.

Bu çerçevede, Bakanlığımızca **"Şehircilikte Yeni Vizyon"** teması ile düzenlenen Şehircilik Şûrası'nda; Türkiye'nin yeni şehirleşme vizyonu, katılımcı bir şekilde belirlenmiştir.

Yeni şehirleşme vizyonumuz; **'Şehirlerimizde Kimlik, Planlama ve Tasarım', 'Kentsel Dönüşüm', 'Şehirleşme, Göç ve Uyum' ve 'Şehirleşmenin Yeni Vizyonunda Yerel Yönetimlerin Rolü'** başlıklarında kurulan 4 ana komisyon altında tartışılmış ve belirlenmiştir.

Şehircilikte yeni vizyonumuz; insan odaklı, doğal kaynaklarını koruyan, tarihi ve kültürel varlıkları gözetken, dönüşüm fırsatını değerlendirerek şehirlerimizi afetlere hazır hale getiren, yenilikçi ve özgün, katılımcı, şeffaf ve çözüm odaklı ilkeler üzerine inşa edilmiştir.

YENİ VİZYONUMUZ;

Şehri şehir yapan en önemli unsurlar olan doğal, tarihi ve kültürel varlıklarını sorumluluk şuuruyla korurken, maziden gelen bu sarsılmaz kökleri en emin şekilde geleceğe taşıyan,

Mazimizin en derin inceliklerine ve muhtevasına sahip olan mahalle ve sokak kültürümüzü öne çıkaran, şehirlerimizin özgün kimliğini tüm renkleriyle yeniden canlı kılan,

Ülke genelinde milli kimliği olduğu gibi, yerelde de yöresel kimlik ve özgün değerleriyle öne çıkan,

Asrımızın bir gerçeği ve ihtiyacı olan akıllı ve yeşil şehirler kavramlarını kuvveden fiile taşıyıp yaygınlaştırmış,

Çarpık yapılaşmayı ortadan kaldırmış ve dönüşümü gerçekleştirmiş bir Türkiye'dir.

Şehircilik Şurası'nda 4 önemli gündem maddesi altında toplanan komisyonlarca hazırlanan tespit ve tavsiyelerden yola çıkılarak belirlenen öncelikli konuları içeren Şura Sonuç Bildirgesi oluşturulmuştur.

Şehirlerimizde Kimlik, Planlama ve Tasarım Komisyonu'nda;

- ✓ Şehirlerimizin planlama ve tasarımı gerçekleştirilirken, ülkemizin geçmişinde iz bırakan medeniyetlerin miraslarına, milli ve manevi değerlerimize ve kültürel kodlarımıza daha çok yoğunlaşılmalıdır.
- ✓ Kent kimliğinin ve özgün mekânsal dokunun korunması ve geliştirilmesi amacıyla mahalle, aile ve komşuluk kültürü ile toplumsal değerler dikkate alınmalıdır.
- ✓ Sürdürülebilir mekânsal gelişme için şehirlerimizde; çok merkezli, toplu taşıma olanaklarını destekleyecek, erişilebilir, güvenli, afetlere dirençli, enerji etkin ve katılımcı fiziki planlama stratejileri geliştirilmelidir.
- ✓ Kentsel tasarım rehberleri hazırlanmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.
- ✓ Koruma ve yenileme alanları için yoğunluk ve yükseklik artışı oluşturmayacak modeller geliştirilmelidir.
- ✓ Kentsel ve kırsal kimliğin birlikte korunması ve geliştirilmesinde hukuki, iktisadi ve yönetime dair teşvik mekanizmaları ve programlar geliştirilmelidir.
- ✓ Küçük ve orta ölçekli şehirlerin yerel ve özgün kimlikleriyle çekim merkezi olmalarını sağlayacak plan ve teşvik programları geliştirilmelidir.
- ✓ Planlama ve uygulamalarda; konuların ve kurumların önceliklerinin belirlendiği, koordinasyon hukukunun geliştirildiği, yaşanabilirlik ve sürdürülebilirlik merkezli yeni bir **Şehircilik Çerçeve Kanunu** hazırlanmalıdır.
- ✓ Parçalı değil bütüncül, kapalı değil katılımcı, tek başlı değil eşgüdümlü ve izleme-değerlendirmeyi güçlendiren bir planlama anlayışı güçlendirilmelidir.
- ✓ Şehre hizmet eden ilgili tüm kurumlarla ortak politika oluşturulmalı ve tüm çalışmalar insanımızın yaşam kalitesi göstergelerine göre gerçekleştirilmelidir.
- ✓ Yeni şehircilik vizyon, fikir ve uygulamalarının geliştirilmesini sağlayacak çok paydaşlı ulusal bir **Şehircilik Araştırma Merkezi** kurulmalıdır.

- ✓ Şehirlerle ilgili tüm sektörlerin, yenilikçilik ve yaratıcılık eksenli çalışmaları madden ve manen desteklenmelidir.
- ✓ Yeşil şehir yaklaşımı çerçevesinde şehirlerimizde yeşil altyapı bileşenleri gibi ekolojik sistemler teşvik edilmelidir.
- ✓ Toplu taşıma sistemleri, bisiklet yolları ve yaya bölgeleri yaygınlaştırılmalıdır.
- ✓ Yatırımcı kurum ve kuruluşlar ile belediyelerin, şehirlerin planlı ve kimlikli gelişmesi konusunda koordinasyonları ve işbirlikleri güçlendirilmelidir.

Kentsel Dönüşüm Komisyonu'nda;

- ✓ İnsan, zaman ve mekâna dair hafızamızı yansıtan tüm değerlerimiz kentsel dönüşüm sürecinde korunmalı ve tasarıma yansıtılmalıdır.
- ✓ Kentsel dönüşüm planlamadan bağımsız yürütülmemeli ve dönüşüm stratejileri üst ölçekli planlardan başlayarak belirlenmelidir.
- ✓ Kentsel dönüşüm, sadece maddi kazanç sağlayan, gayrimenkul odaklı ve emsal artışına dayalı bir yaklaşımdan kurtarılmalı, yaşam-toplum-çevre üçlüsünü ön plana alan örnekler geliştirilmelidir.
- ✓ Bütüncül planlama ilkesi çerçevesinde bina bazlı dönüşümün yanı sıra alan bazlı dönüşümün teşvik edilmesi suretiyle sosyal donatı alanlarına, planlı altyapıya ve yeşil alanlara sahip nitelikli yaşam alanları oluşturulmalıdır.
- ✓ Kentsel dönüşümün sosyal ve iktisadi boyutu dikkate alınmalı, tüm paydaş kurumların katılımıyla alanda yaşayan vatandaşlarımıza istihdam sağlayacak ve eğitim imkânları oluşturacak projeler üretilmelidir.
- ✓ Kentsel dönüşüm alanlarında öncelikle yerinde dönüşüm ilkesi benimsenmeli, mevcut sosyal yapının ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran mekânsal çözümler üretilmelidir.
- ✓ Dönüşüm sürecinin daha sağlıklı ve etkin uygulanması gayesiyle, yeni proje ortaklıklarının oluşturulması ve finans tedbirlerinin alınmasına yönelik mevzuat düzenlemeleri hayata geçirilmelidir.
- ✓ İmar planları neticesinde oluşan değer artışlarının belli bir kısmı kamuya aktarılmalı ve bu kaynak şehirlerimizin sosyal ve teknik altyapısının geliştirilmesi amacıyla kullanılmalıdır.
- ✓ Belediyeleri finansal açıdan destekleyen **İLBANK**, kentsel dönüşümde yönlendirici ve finansman sağlayıcı bir rol almalı ve dönüşüm sürecinde etkin olmalıdır.

- ✓ Kentsel dönüşüm kapsamında kullanılmak üzere yurt dışından uygun kredi finansmanı sağlanması için inşa faaliyetlerine yönelik **Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı** kurulmalıdır.
- ✓ Dönüşüm projelerinde ön finansman sağlamak amacıyla kamu kaynaklı faizsiz kredi imkânı sağlanmalı ve gayrimenkul sertifikası, uzun vadeli tahvil ihracı, gayrimenkul yatırım fonu gibi alternatif finansman araçlarının kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.
- ✓ Kentsel Dönüşüm Özel Hesabı'na kaynak sağlamak için Doğal Afet Sigortaları Kurumu gibi fonlara sahip kuruluşların dönüşüm projelerinin finansmanında yatırımcı olarak yer alması, kamu kuruluşları eliyle gerçekleştirilen projelerden elde edilen gelirin belirli bir oranının bu hesaba aktarılması gibi yeni kaynaklar üretilmelidir.
- ✓ Yoğunluğu azaltılması gereken riskli alanlarda, rezerv yapı alanlarına hakların transferi sağlanarak, boşaltılan alanlarda yeşil alanlar, meydanlar ve donatı alanları oluşturulmasına imkân tanınmalıdır.
- ✓ Kentsel dönüşüm sürecinin şeffaf ve kurumsal bir biçimde yürütülmesi amacıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş ve eğitilmiş, alanında uzman kişilerin istihdam edildiği kentsel dönüşüm ofisleri açılmalıdır.
- ✓ Projelerin öncesinde ve sonrasında dönüşümden etkilenen kesime yönelik sosyal etki analizleri yapılmalı, mahalle hayatı canlandırılmalıdır.
- ✓ Başarılı ve başarısız tecrübelerden çıkarımlar yapılmalı, vatandaşla paylaşılmalı, her projenin bir kimlik kartı olmalı ve dönüşüm proje süreçleri izlenebilir kılınmalıdır.
- ✓ Hak sahiplerinin dönüşüme dair istekliliklerin artırılması için uzlaşma süreci şeffaf bir biçimde yönetilmeli, yeni yaşam alanlarının nasıl oluşturulacağı (model, tasarım), projenin aktörleri (işbirliği, katılım, ortaklık), projenin finansmanı (kamu, piyasa, maliyet odaklı) ve ortaya çıkan değerlerin nasıl paylaşılacağı (eşitlik, kamu yararı) hususlarında hak sahiplerine projeyi yürüten idare tarafından bilgi verilmelidir.
- ✓ Kentlerin tarihi ve kültürel kimliklerini, yoksunluk, yoksulluk, risk, silüet gibi değişkenleri dikkate alarak kamunun çözüm ortağı olacağı, hak sahiplerinin de talepleri doğrultusunda katılımcı olacağı bir platform oluşturulmalıdır.
- ✓ Özel sektör vasıtasıyla yapılan kentsel dönüşüm uygulamalarında, uzlaşma görüşmelerinde ilgili kamu kurumu vatandaşımızın yanında doğrudan sorumlu veya garantör olarak bulunmalıdır.

Şehirleşme, Göç ve Uyum Komisyonu'nda;

- ✓ Dengeli bir şehirleşme ve göçün kontrol altına alınması için planlama politikaları katılım süreçleri ile geliştirilmeli, bilhassa küçük ve orta büyüklükteki şehirlerimizin sosyo-ekonomik gelişimleri teşvik edilmeli ve yeni cazibe merkezleri haline gelmeleri sağlanmalıdır.
- ✓ Kırsal ve kentsel alanları kapsayan göçe dair ulusal ve yerel veriler birlikte ve uyumlu bir şekilde toplanmalıdır.
- ✓ Kentsel ve sosyal göstergeler aracılığıyla göç ve uyum politikaları oluşturulmalıdır.
- ✓ Yoğun göç alan şehirlerin yerel yönetimlerinde göç ve uyum konusunda kurumsal yapılanma ve kapasite artırma faaliyetleri gerçekleştirilmeli, **Göç ve Uyum Birimleri** kurulmalıdır.
- ✓ İhtiyaç duyulan bölgelerde üniversiteler bünyesinde **Göç Araştırmaları Enstitüleri** veya merkezleri kurulmalı, yerel tecrübelerin aktarılması için platformlar oluşturulmalıdır.
- ✓ Göç ile gelen nüfusun yoğun olarak yaşadığı alanlar başta olmak üzere **“mahalle düzeyinde iletişimi ve birlikteliği arttırmaya yönelik sosyal projeler”** yapılmalıdır.
- ✓ Mahalle yönetimlerinin güçlendirilmeli, etkinliği artırılmalı ve bu yönetimlerin göç ile gelenlere yönelik çalışmalar yürütmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Güvenli şehirler oluşturulabilmesi ve şehirlerde yaşanan terör olayları ile mücadele edilebilmesi için mekânsal planlama ve tasarım tedbirleri alınmalıdır.
- ✓ Engelli ve dezavantajlı grupların şehirlerimizde karşılaştığı fiziksel engellerin ortadan kaldırıldığı ve güvenliklerinin artırıldığı planlama ve tasarım çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır.
- ✓ **Çocuk Dostu Şehir** yaklaşımı benimsenerek, göçle gelenler de dâhil olmak üzere tüm çocuklarımız için yaşanabilir çevreler oluşturulmalıdır.
- ✓ “Şehirlilik Şuuru” ve “Şehre Aidiyet” duygularının artırılmasına yönelik faaliyetler yaygınlaştırılmalıdır.
- ✓ Yerleşim ve üretim alanlarının planlanmasında tabiat varlıkları ile uyumun gözetilmesi, toplumun tüm kesimlerinin sağlıklı içme suyuna erişimi ve gıda güvenliği sağlanmalıdır.
- ✓ Tarım işçisi olarak çalışmak üzere göçle gelen mevsimlik işçilerin ve ailelerinin barınma alanlarındaki yaşam koşullarının iyileştirilmeli, altyapı, sağlık ve eğitim şartları geliştirilmelidir.

Şehirleşmenin Yeni Vizyonunda Yerel Yönetimlerin Rolü Komisyonu'nda;

- ✓ Büyükşehirlerimiz, ilçe belediyelerimiz ve merkezi kurumlarımız arasında mekânsal planlama ve uygulamada görev, yetki ve sorumluluk ile kaynak dağılımı yeniden düzenlenmelidir.
- ✓ Yerel yönetimlerin imar ve planlama kapasiteleri geliştirilmelidir.
- ✓ Kent konseylerinin daha aktif hale getirilmesi, şehre dair tüm süreçlerde işbirliği imkânlarını geliştirecek merci olarak kabul edilmesi yönünde gerekli mevzuat değişiklikleri yapılmalıdır.
- ✓ Kentsel yatırımlarda kente getirilen yükün, yükü getiren aktörler tarafından paylaşılması sağlanmalıdır.
- ✓ Yerel yönetimlere kaynak aktarımında yaz-kış, gece-gündüz, değişken nüfus ve göç gibi etkenler dikkate alınmalıdır.
- ✓ Büyükşehir Belediyeleri sınırları içerisine giren ve köyden mahalleye dönüşen alanların kırsal niteliklerinin korunmasına yönelik yaklaşımlar benimsenmelidir.
- ✓ Kırsal nitelikli yerleşmelerin mekânsal ve sosyo-ekonomik yapılarının muhafaza edilmesi için kırsal alan planlaması yapılmalı, kırsal yerleşimlerin yöresel mimarileri korunmalı, çevre, altyapı ve hizmet kalitesi yükseltilmelidir.
- ✓ Kırsal alana ilişkin olarak planlama ve yönetim süreçlerinde kullanılmak üzere mekâna, insana, ekonomiye ve kültüre dair güncel veriler tanımlanmalı ve toplanmalıdır, **tavsiyelerinde bulunulmuştur.**

Dört ayrı komisyon çerçevesinde ele alınmış olan ve şûra kararı niteliği kazanan bu tavsiyeler diğer tespit ve tavsiyelerle birlikte değerlendirilecektir.

Bugün itibari ile şûra kararlarının izleme ve değerlendirme süreci başlatılmıştır.

Bakanlığımız vazife ve sorumluluklarının şuurundadır. Bu sorumluluk şuurunu ile **Yeni Şehircilik Vizyonu'nu** hayata geçirecek çalışmalar ivedilikle başlatılacaktır.

Yaşanabilir şehirlere ulaşma hedefi doğrultusunda ülkemizin bu şûra ile somutlaştırdığı ortak aklına duyduğumuz inancı kamuoyu ile paylaşıyoruz.

Şûramızın Ülkemiz, milletimiz ve şehirlerimiz için hayırlı olması dileğiyle kamuoyuna saygıyla arz ederiz.